Istoria literară ca formă a pasiunii*)

Ținuta de intelectual sigur pe propria sa manieră, o anume severitate a feței, privirea scrutătoare prin lentilele dreptunghiulare, înguste, ale ochelarilor cu ramă groasă, neagră, ce contrastează cu albul uniform al părului, vorbirea egal ritmată, fidelă unui gînd fluid, fermitatea de nuanță didactică a fiecărei fraze estompează întrucîtva adevăratul stil al omului Mircea Zaciu, în intimitate degajat, deschis, fără morgă și fără pruderii, sociabil în limita unei perfecte civilități. În tovărășii de tineri, prezența sa e tonifiantă, profesorul pliindu-se ușor pe subiectele de care aceștia sînt preocupați, situîndu-se, de obicei, pe partea lor de baricadă. Solidaritatea colaboratorilor săi stă deasupra oricăror ocurențe, și asta e un fapt rar, impresionant. Sub aspect etic, imaginea omului și autorului coincid. Ca și prezența sa, prestația criticului Mircea Zaciu e stimulatoare, îndeamnă la o mișcare accelerată a spiritului, conține suficiente îndrumări pentru o activitate de echipă. În cercuri mai largi autoritatea sa a început să fie recunoscută abia în anii din urmă, cred că odată cu afirmarea unei poziții de independență în scrisul la gazetă, dintre cărțile sale **Colaje** (1972) fiind prima care se revendică de la o asemenea atitudine. Pagini bune, contribuții de referință se întîlnesc și în volumele sale anterioare **(Masca geniului, Glose)**, însă în lipsa unei unități de ton ele au trecut ca mai puțin expresive pentru adevăratele posibilități ale criticului, cunoscut și ca prozator, dramaturg, traducător, autor de studii monografice. Cert e că Mircea Zaciu, titularul rubricilor **glose, colaje, bivuac, lecturi și zile (Tribuna), vaticinium (Vatra), cronica edițiilor (Manuscriptum)**, a asigurat o anumită demnitate articolului de istorie literară scris pentru gazetă, imprimîndu-i pasiunea și vigoarea comentariului curent, de unde și audiența acestor rubrici, veritabile puncte de atracție ale revistelor respective. Nu e greu de sesizat febrilitatea autorului nostru, cît și faptul că afirmă, cu ostentație, o atitudine intransigentă, polemică, față de procedeele rutiniere de abordare a chestiunilor de istorie literară sau fată de mistificări, de improvizații, de actele de „pioșenie regională". Partea sa de ofensivă îi vizează, îndeosebi, pe „compilatorii, pe factologii, didacticii placizi, funcționarii cu somnul netulburat de nici un demon", pe cei care „nu gresesc niciodată" întrucît nu cutează, nu îndrăznesc să iasă în întîmpinarea fenomenelor mișcătoare ale vieții literare ori să treacă pe terenul ipotezelor, al controverselor. Implicit se afirmă opțiunea pentru critica sincronică, deoarece aceasta „vorbește în numele unei sensibilități reale, vii, contemporane", cît și pentru istoria literară concepută ca formă de participare la viața actuală a literaturii. Considerat „o enclavă în prezent", trecutul devine motiv de reacție „sentimentală", de confruntare. Provenind din atari dispoziții sau considerente, articolele istorico-literare ale lui Mircea Zaciu au un caracter acut, patetic, de pledoarie ori de ripostă.

Sesizabilă e, la Mircea Zaciu, o mișcare de autodefinire, accentuată de la o carte la alta. Moto-ul **Colajelor**, mărturisirile puse în exergă pe coperțile volumelor **Ordinea și aventura** și **Bivuac**, celelalte pagini confesive (în special cele din secțiunile intitulate **Carnet, Pro domo)** constituie o dovadă în acest sens. Criticul a descoperit, anterior volumului **Colaje**, calea pe care vocația sa se poate manifesta pregnant. E vorba de cultivarea unui mod de lectură simpatetică, de identificare în text a unor gînduri proprii, de practicarea unui comentariu bazat în primul rînd pe rezonanțele afective de moment, cît și de asumarea unei atitudini combative, polemice. Acest autoportret în devenire al criticului evocă dincolo de ingeniozitatea realizării lui și cîteva constante ale unei munci literare deosebit de intense. La o lectură comparativă a cărților lui Mircea Zaciu se poate observa existența unei recurențe tematice, a cîtorva subiecte-obsesie. Ele se referă la folosirea documentelor trecutului nostru literar , la editarea scriitorilor români clasici, la condiția istoricului literar, la necesitatea de a reface unele demersuri teoretice și analitice pentru înțelegerea adecvată a unor situații literare, la o etică a cercetării literare, a comportării printre oameni și cărți. În elanurile sale de animator, Mircea Zaciu „visează la o **Arhivă** a literaturii române interbelice", speră în trecerea la o acțiune unitară de sistematizare, catalogare și editare a documentelor de arhivă, într-o mai bună administrare a teritoriului istoriei literare, pledează pentru introducerea unei programe rațional concepute în studiul literaturii române la facultățile de filologie, pentru înființarea de librării universitare cu funcțiuni culturale complexe etc. Sînt propunerile unui intelectual cu vederi largi, devotat profesiunii sale, fin psiholog și sociolog totodată ; n-au nimic donquijotesc ,himeric ,totuși, fapt surprinzător, aplicarea lor întîrzie.

Accedere în zone insuficient explorate (documente de arhivă, memorialistică, literatura epistolară, jurnale), critica lui Mircea Zaciu evidențiază tentativa de a modifica viziunea asupra unor scriitori, momente și opere literare. Diferențele dintre gustul și opțiunile contemporanilor și cele ale posterității, existența unor erori de apreciere chiar și în comentariile marilor critici din trecut, întregirea „dosarelor" unor opere, fac necesară și, în același timp, posibilă revizuirea sau nuanțarea unor clișee critice. Programatică, ideea revine insistent (v. **Recitindu-l pe Lovinescu, Simplu sondaj, Derivă și corectare**). O tendință demonstrativă poate fi, dealtfel, recunoscută din începutul fiecărei intervenții a criticului și istoricului literar. Articolele sale se concentrează în jurul unei întrebări, unei meditații, unei probleme neformulate încă sau căreia i s-a dat pînă acum un răspuns nesatisfăcător. Ce contradicții fac ca, în a doua jumătate a veacului trecut, concepția patruzecioptistă despre literatură să nu mai fie eficientă, în ce direcție trebuie îndreptată lectura operei lui Slavici pentru a-i restitui acesteia adevărata sa semnificație, care sînt cauzele impactului liricii lui Emil Isac cu critica vremii, de ce proza lui Gib Mihăescu nu mai are priză la cititorul de azi, — iată doar cîteva din întrebările cărora autorul a încercat, **în Bivuac**, să le ofere propriul său răspuns, ceea ce echivalează cu o nouă anchetă a datelor, cu o lărgire a cunoașterii procesului literar general. Evident, o asemenea încercare n-ar putea reuși în absența unei reale capacități de a reorganiza și redefini o situație ,o operă literară. Să urmărim însă, în rezumat, una din demonstrațiile lui Mircea Zaciu. Articolul **George Călinescu și obsesia Occidentului** pornește de la observația că „O Italie ideală, de superb spirit renascentist, se ascunde în textura fiecărei pagini călinesciene. E aici o formă sublimată a nostalgiei după un orizont care i-a marcat definitiv personalitatea. . ." Unele motivări, faptul că ea se repetă an de an, lasă impresia că „excursia călinesciană în peisaj autohton (. . .) trădează o pasiune tradițională", în genul lui Iorga ori Sadoveanu. „În realitate, Călinescu e un Dinicu Golescu continuînd „însemnarea călătoriei" prin teritoriile românești, după ce amintirea Occidentului i-ar fi inoculat tortura unei raportări împinsă pînă la clișeu". Aflarea de către Călinescu a unor analogii clasice și renascentiste pentru localități și construcții românești „nu ține de pedantism, ea vine dintr-o mișcare sentimentală și — oricît ar părea de ciudat — din efortul unei dublări. Geniu comic, Călinescu teatralizează actul contemplației : el se substituie, în postura călătorului „străin" (și în cea a călătorului din alt veac, am adăuga noi), contactul cu natura românească e detașat de orice prejudecată etnicistă a „specificului", vrînd astfel să-i verifice rezistența prin filtrele unei sensibilități europene, nu provinciale".

Un text precum cel intitulat **Cronica edițiilor** din volumul **Ordinea și aventura** are, fără îndoială, valoarea unei profesiuni de credință. Problema editării clasicilor era formulată acolo atît sub aspectul său cultural cît și sub cel al moralității științifice. Aceste exigențe teoretice erau precedate însă și au fost apoi urmate de o suită de cronici, consacrate, în cea mai mare parte, unor ediții deficitare. Comoditățile, ignorarea tehnicilor elementare de editare, procedele inexacte și neloiale în utilizarea anumitor texte, erorile provenind din absența spiritului critic sau al simțului proporțiilor sînt comentate de fiecare dată tăios, culpabilii fiind „executați" fără politețuri și zîmbete (v. **Lada zburătoare sau goana după postume, Un personaj balzacian : Al. Davila).** La fel sînt întîmpinați braconierii pe terenul istoriografiei literare (v. **Bazaconii).**

Bazată pe intensități afective și rațiuni demonstrative, polemice, critica lui Mircea Zaciu este jurnalul direct sau indirect, dar autentic, al unui intelectual de o admirabilă tinerețe spirituală. Chestiunea pe care atitudinea sa o sugerează e aceea a armonizării fragmentelor existente într-o construcție amplă și armonioasă.

Const. CĂLIN

*) Mircea Zaciu. **Bivuac**, Editura „Dacia", Cluj-Napoca, 1974.

A VII-a ediție a Zilelor culturii călinesciene

Și după încheierea ediției a VII-a (5—8 iunie a. c.), putem afirma că **Zilele culturii călinesciene** se menține la nivelul unei manifestări de ținută, demnă de interes. Activitățile sale de tradiție au fost precedate, în acest an, de o serie de șezători literare de „semnalare" a dimensiunilor și importanței acțiunii culturale de la Onești, organizate în comunele din zonă. Două colocvii pe tema **Industrie și spiritualitate** au avut loc apoi la Combinatul petrochimic Borzești și la Trustul de construcții industriale, întrebările adresate oaspeților (scriitori, critici și istorici literari, cadre didactice superioare) fiind concludente pentru preocupările spirituale ale muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor din unitățile amintite. „Au fost — reproduc opinia mai multor participanți — întîlniri animate, vii, deosebit de utile, adevărate acțiuni culturale eficiente". Credem, de asemenea, că pentru publicul prezent la festivitatea de deschidere rămîne memorabilă evocarea prof. univ. dr. doc. Alexandru Balaci, **G. Călinescu și ferestrele literaturii,** comentariu vibrant al eticii intelectuale călinesciene, unul din cele mai pregnante elogii ce s-au adus aci marelui cărturar. Sesiunea de comunicări — cartea de vizită a fiecărei ediții — a programat teme de certă actualitate, dovadă amploarea discuțiilor din secții și numărul apreciabil al auditorilor. În cadrul secției de **literatură contemporană** (coordonator : N. Manolescu) s-au emis unele puncte de vedere asupra tehnicilor moderne de analiză a literaturii, a eficacității reale a acestora. Tema **Literatura contemporană și gustul publicului școlar,** abordată în cadrul secției de **sociologie a literaturii** (coordonator : Constantin Crișan), a fost ilustrată de comunicări privind receptarea operelor scriitorilor de azi, necesitatea unei lecturi creatoare, preferințele literare ale copiilor și adolescenților. Observații științifice asupra limbii unor scriitori clasici și contemporani, fișe de glosar dialectal, cît și o substanțială expunere a operei lingvistice a acad. Iorgu Iordan au cuprins comunicările secției de **limbă literară** (coordonator : prof. univ. dr. doc. G. Istrate). Deși bazate pe un număr redus de comunicări, discuțiile din secția arte (coordonator : lector univ. Cezar Radu) au permis totuși formularea de aprecieri privind creația plastică a elevilor, înnoirile intervenite în maniera unor rapsozi și soliști locali, problemele formării gustului pentru muzică. Cantitativ, și în acest an, secția **literatură clasică** (coordonator : prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga) s-a dovedit a fi cea mai bogată. S-au făcut precizări asupra domeniului esteticii folclorice, rectificări de date din biografia unor autori și opere, comunicări de documente inedite, cît și încercări de a comenta din perspective noi valorile consacrate.

Înregistrînd faptul că la lucrările sesiunii de comunicări au participat specialiști și cercetători din Iași, București, Cluj-Napoca (prof. univ. dr. doc. G. Ivănescu, prof. univ. dr. doc. Solomon Marcus, Laurențiu Ulici, Cicerone Călinescu, Mioara Apolzan, Rodica Florea, Petru Ursache, D. Irimia, Al. Călinescu, N. Scurtu, Valentin Tașcu), menționăm în același timp ca remarcabilă contribuția intelectualilor locali, prezenți cu comunicări în cadrul tuturor secțiilor, dar îndeosebi la **sociologia literaturii** și **arte.**

Între activitățile din aceste zile, mai notăm și întîlnirile poeților Ion Horea și Octavian Voicu (cu ocazia lansării volumului său de versuri **Viața pe rod)** cu publicul oneștean, în cadrul librăriei „G. Călinescu".

Comitetul județean de cultură și educație socialistă Bacău și Comitetul municipal de cultură și educație socialistă Gh. Gheorghiu-Dej au tipărit, în „Zilele culturii călinesciene" o ediție specială a **Jurnalului literar.** Sînt publicate aci testamentul inedit al lui G. Călinescu, echivalențe ale versurilor călinesciene în limbile latină, italiană, franceză, cuvîntul ținut de prof. dr. doc. Al. Piru la simpozionul oneștean „G. Călinescu" din 12 martie a. c., versuri ale poeților din localitate Const. Th. Ciobanu, Vasile Buțan, Gh. Izbășescu, Vicențiu Ghioldun ș.a., evocări, articole de istorie literară, reportaje, cronica societății „G. Călinescu" și a cenaclului „Junimea nouă". O convingătoare pagină despre **Personalitatea culturală a tinerei cetăți** semnează tovarășul Valerian Ghinet, primarul municipiului, bărbatul inimos care a știut să transmită din generozitatea sa manifestării căreia i-am fost oaspeți.

C. HORAȚIU

ARHIVA ATENEU

Pe urmele lui Eminescu

Într-un articol pe care l-am publicat în revista *Flacăra*, în 1973, arătam că la 29 aprilie 1876 Eminescu a inspectat școala din satul meu natal Valea Hogei, pe atunci aparținînd județului Vaslui, astăzi situat în județul Bacău.

Socot să dau, pentru cititorii revistei *Ateneu*, și alte amănunte asupra inspecției lui Eminescu.

În Arhivele Centrale ale Statului, fondul Ministerului Instrucțiunii, dosarul 2821/1875, filele 550-569, se găsesc tabelele întocmite de Mihai Eminescu ca revizor școlar în 1875 și de predecesorul său, D. Agura. Din aceste tabele rezultă că o parte din satele comunei Lipova, din plasa Racova, trec la comuna Gârceni, celelalte, adica Lipova Monastirei, Patrașcanii, Lipova răzăși, Lipova moșneagului, Lipova caselor, Lipova Ducăi, Lipova Mavrodin, Lipova Sion, rămîn mai departe în comuna Lipova. Toate aceste sate din comuna Lipova sînt astăzi în județul Bacău. Rezultă astfel că dintre ele numai satul Lipova Monastirei, azi Valea Hogei, avea școală cu învățător normalist, Constantin Teodorescu. Mihai Eminescu propune Ministerului Instrucțiunii înaintarea școlii de la gradul II la gradul I, menționînd că are „local foarte bun, proprietatea statului".

Din manuscrisele lui Eminescu, păstrate la Biblioteca Academiei R.S.R. (mss 2306, fila 46), cunoaștem mai multe amănunte privitoare la școala din comuna Lipova. Fila din care transcriem cele ce urmează conține, de bună seamă, însemnările pe care poetul, în calitatea de revizor școlar, le-a făcut în vederea întocmirii unui proces verbal pe care l-a înaintat autorităților școlare. O parte din aceste note sînt rezumate ale unor dispoziții administrative privind localul.

„Ordinul Subprefecturei de Racova nr. 1736 din 3 april 1874, motivat de ordinul Prefecturii nr. 2981, prin care se dispune a se muta școala comunală în casele proprii ale Statului, în care a fost spitalul de alienați.

Ordinul Subprefecturii de Racova nr. 1745 prin care se comunică că casele în chestiune s-au dat comunei Lipova și a dispozițiilor de arendare și reparare trebuie a se lua de comuna Lipova.

Ordinul Subprefecturei de Racova nr. 2878 din 9 iunie 1874. Domnul președinte al Comitetului permanent prin oficia nr. 4946, îmi arată că decisiunea cuprinsă în procesul verbal sub nr. 7, ce s-a primit pe baza referatului D-voastră No... prin care dispuneți : ca din încăperile desființatului ospiciu de Lipova, cedate acestei comune pentru școala de acolo, odăile ce vor rămîne neocupate să se închirieze la cine s-ar găsi amatori iar suma primită din chirie să se întrebuințeze în facerea reparațiunilor necesare tuturor acareturilor în chestiune, aprobîndu-se de comitetul permanent în ședința de la 1/13 a curentei luni... etc". Astfel casa din fața mănăstirii a continuat timp de 10 ani după reforma lui Cuza să fie ospiciu de alienați.

O scutră notă redactată astfel „O cartă a Daciei și a Europei la Lipova" ne arată că Eminescu era preocupat și de materialul didactic, de care credea că au nevoie școlile.

În continuare găsim în însemnările lui Eminescu aspecte didactice sesizate în timpul inspecției, și care denotă o deosebită conștiinciozitate și competență. Merită să fie reprodus pasajul :

„Lipova în 29 april 1876 : Manliu Gramatică și Cartea de citire :

Inspectînd astăzi școala din Lipova, am găsit puțini elevi prezenți din cauza ploilor mari care durează de mai multe zile. Deși trebuie să recunosc că domnul învățător își dă silința, totuși am următoarele observații de făcut, a căror întocmai urmare o pretind :

1) Lectura trebuie făcută în *toate clasele* pe cărți regulate de citire, catehii sau altele. Făcîndu-se lectura pe asemenea manuale, în genere scrise de autori proști, c-o ortografie rea și c-o limbă imposibilă, se întîmplă că copii în clasa a treia să citească mai rău decît în antiia în care au metodă nouă cu limbă limpede și înțeleasă.

2) Gramatica trebuiește învățată, nu pe de rost ci prin dese exerciții orale și înscrise. De aceea trebuie același Măcărăscu și gramatică predată după Manliu.

În clasele I-a și a II-a am găsit că citirea și scrierea merge binie. Am încă de observat, că în privința notelor domnul învățător să fie mai strict".

Cele relatate aici arată dragostea și entuziasmul pe care genialul poet (atunci tînăr de 25 de ani) le-a pus în slujba învățămîntuiui și culturii naționale mergînd pînă în cele mai umile și îndepărtate sate. De aceea consider că un monument închinat lui Eminescu ca revizor școlar, așezat pe locul fostei școli din Lipova Monastirei, ar fi încă un semn de omagiu adus de poporul nostru genialului poet.

Acad. G. VRĂNCEANU

Vis a fost viața noastră...

Cu toate că prin naștere, acum cinci pătrare de veac, Veronica Micle aparține nordului Transilvaniei ce-avea să dea în panatheneea generațiilor următoare pe George Coșbuc și Liviu Rebreanu, Moldova o revendică biografic și spiritual, pentru că mai toată viața și-a trăit-o la Iași, la Bucium, la Tg. Neamț, la Vărătec, scriind în dulce grai moldovenesc, îndrăgostită de Eminescu și îndrăgită de el, intrată în legenda lui auriță și în istoria liricii naționale, ca întîie poetă acreditată de marele public cititor.

Veronica Micle înscrie în evoluția literelor românești o existență de epocă și de amintire pentru Eminescu. Voce a veacului ei și fervoare, poezia Veronicăi Micle atestă o prezență apropiată nouă și după o sută de ani de la apariția în revistele vremii și în placheta sa selectivă din 1887.

Actorul Ion Livescu, care-n tinerețe a cochetat cu literele, notează într-un memorial că vizitînd în iarna lui 1888 pe Eminescu în ultima-i locuință de la etajul III al clădirii Mercuși (din vecinătatea Teatrului Național) din București — o odaie rece, cu ziduri înnegrite de fum, lipsită de sobă, cu scînduri rărite și „la fiecare pas cu găuri largi ce semănau a gropi mai mult" — a observat la căpătîiul patului poetului volumul deschis de poezii al Veronicăi Micle, și că nefericitul suferind i l-a recomandat cu patetică tresărire :

— E de Veronica. Cartea ei e vecinic nouă pentru mine... Ce frumoase versuri întîlnești în cărticica asta. Citește-le, citește-le și-o să vezi cită dreptate am !

Semnificația aprecierii nu izvorăște din circumstanțele amintirii și din generozitate pentru poeziile amicei sale. Comandamentul frumuseții în gustul lui Eminescu dă repere sigure. Alte opinii ale sale în privința scrierilor lui N. Bălcescu, Costache Negri, Vasile Alecsandri, Ion Creangă, Ion Slavici, Nicolae Gane, D. Petrino și chiar asupra creației Veronicăi Micle, exprimate în **Timpul** la 11 august 1879 (**„numele d-nei Veronica Micle este destul de cunoscut iubitorilor de adevărată literatură prin producțiile poetice de un talent hotărîtor ce d-sa le-a publicat în „Convorbiri literare")** și ale altora nu suferă emendări.

Amintirea Veronicăi Micle a fost împroșcată de-a lungul vremii de cîțiva moraliști țîfnoși acuzînd-o de **„romansuri amoroase"**, bîrfe vechi preluate de la vechi detractoare și flecari — zice-se c-o fac în apărarea lui Eminescu, dacă poetul ar mai avea nevoie de asemenea piedanți !

Probe să susțină rechizitoriul în speță nu se produc. Cine-ar fi păstrat deschis un atare registru de intimități ? Părțile — cum rezultă din informațiile biografice — ca toți îndrăgostiții se împăcaseră (în diferite etape) după încriminări și autoreproșuri reciproce. Poeta în împrejurările de după 1883 acordase asistență nefericitul ei prieten, lîngă care a intrat imprescriptibil în mit.

La 125 de ani de la nașterea Veronicăi Micle, un distih din postumele lui Eminescu recunoaște și perspectează elanurile lui de iubire pentru poeta din Năsăud, și reflectă zădărnicirea aliantei lor civile ca urmare a vicisitudinilor contemporaneității lor :

Vis a fost viața noastră
Iar norocul nostru vînt.

Augustin Z. N. POP

Debutul dramaturgului Ion Luca

Consacrarea lui Ion Luca în teatru poate fi comparată cu unele dintre succesele obținute de ceilalți dramaturgi români din perioada interbelică : G. M. Zamfirescu, Victor Ion Popa, M. Sebastian sau G. Ciprian, ultimul contribuind în mod direct la afirmarea scriitorului băcăuan cu piesa *Iuda* (1934) pe scena Teatrului Național din București. Ziarul *Bacăul* din 26 martie 1934 consemnează ca pe un eveniment de seamă acest fapt publicînd pe prima pagină fotografia scriitorului sub titlul „Succesul unui consătean". nesemnat. „Seara de 19 martie rămîne ca o dată memorabilă în viața acestui modest intelectual băcăuan" se scrie în articol. Și după ce contestă drept coautor pe G Ciprian, „care s-a oferit doar să-i dele pieptănătura unui regizor familiarizat cu jocul și tehnica teatrală", articolul citează cuvintele elogioase ale gazetelor din Capitală : „În genere, piesa d-lor Luca și Ciprian e o lucrare de mare onestitate, cu preocupări demne de stimă literară și cu remarcabile însușiri de dramatizare. Publicul și-a mărturisit prin aplauze susținute simpatia și stima pentru autorii care își caută în domenii necercetate încă, fructul inspirației și realizării lor" *(Rampa)* ; „Oricum, o foarte bună, foarte corectă piesă originală — nota Al. Kirițescu în *Gazeta*. Scrisă într-un stil corect și colorat, cîteva imagini au trecut fremătătoare peste inimile noastre". În final, ziarul băcăuan își exprima încrederea că debutul scenic al lui Ion Luca era de bun augur : „Așteptăm cu îndreptățită speranță noi opere literare din partea d-lui Ion Luca care a trecut pragul Teatrului Național, ceea ce este un ideal insurmontabil pentru atîția autori dramatici".

În aprilie, același an, ansamblul Naționalului bucureștean în frunte cu G. Ciprian prezintă piesa *Iuda* la Bacău, succesul spectacolului fiind considerat de același ziar local „o răsplată binemeritată", mai ales că, între timp, lucrarea lui Ion Luca obținuse premiul Comitetului de lectură al T. N. de 100.000 lei, „pentru cea mai bună piesă românească reprezentată în cursul stagiunii".

De fapt succesul în dramaturgie al lui Ion Luca fusese întrevăzut de ziarul *Bacăul*, prin recenziile semnate de I. Nicolau și I. I. Stoican cu prilejul apariției pieselor de teatru : *Alb și negru*, tragicomedie în versuri inspirată din cronica lui Neculce (Domnia lui Constantin Vodă Cantemir), publicată în Editura „Cartea românească" (1933) și *Icarii de pe Argeș*. Ion Luca așteptă însă „verdictul criticii literare bucureștene pentru ca concetățenii săi să-i arunce o privire de admirație pentru lucrările sale literare", ceea ce nu-i împiedica pe recenzenți să adauge : „Tragicomedia d-lui I. Luca este o lucrare care-i face cinste, iar noi avem ferma convingere că piesa domniei sale este prima treaptă — modestă dar certă — a unei cariere literare..."

Într-adevăr, în anii următori (1937—1938), presa băcăuană îl urmărește pe Ion Luca „din succes în succes", consemnînd mai întîi reprezentarea a încă două piese de teatru : *Morișca*, comedie în 4 acte, o frescă a societății burgheze, (la Cluj), și „Femeia, fiica bărbatului", dramă, (la Iași), întîmpinate de public cu noi „aplauze, ovații și chemări la scenă". Recenzii elogioase sînt închinate apoi noilor drame ce se tipăresc la Bacău sau București. Despre *Amon-Ra*, poem dramatic în 15 tablouri, scrie Horia Rolea care remarcă „frumusețile stilistice și imaginile îndrăznețe", sau replicile „ce par gravate în columne de înțelepciune antică", exprimate într-o „limbă neaoș românească". Iar Viorel Alecu, pe atunci student, comentînd *Evdochia* (1938), scoate în relief „spiritul multilateral" al lui Ion Luca, „preocupările psihice și mai ales „enigmatica psihologie feminină", precum și calitățile de „tehnician perfect și savant minuțios, dar prea puțin artist", impresionînd printr-o „atitudine fermă și degajată a personajelor ca în teatrul clasic francez".

Recunoașterea din ce în ce mai evidentă a meritelor sale, în marile centre culturale ale țării, determină un interes crescînd și din partea băcăuanilor pentru dramaturgul Ion Luca, scriitor ce a urmat multă vreme aceeași cale bătută, în anonimat, ca și confratele său băcăuan, poetul G. Bacovia.

M. C. DELASABAR

PĂVĂLOAIE DOINA „UNICEF"